

Pelastusviranomaisen todistajana tulipaloa koskevassa esitutkinta- ja oikeusprosessissa

Pelastusviranomaista kuullaan tutkinta- ja oikeusprosessissa todistajana haluttaessa saada näyttöä tapahtuneista tosiseikoista. Tämä tarkoittaa erityisesti havaintoja onnettomuuspaikalta.

Pelastustoimen edustajista todistajana yleisimmin kuullaan pelastustoiminnan johtajaa. Tapahtuman kannalta keskeisiä, mutta pelastustoiminnan johtajaan verrattuna pistemäisempiä havaintoja voi olla vaikkapa ensimmäisenä paikalla olleella ryhmänjohtajalla (esimerkiksi kysymykset ensihavainnoista yksikön saapuessa onnettomuuspaikalle), tai ensimmäisenä kohteeseen menneellä savusukeltajalla (esimerkiksi mahdollisesti havaitut useammat syttymiskohdat).

Lähtökohtaisesti todistaja kertoo omista havainnoistaan, mutta erityisesti pelastustoiminnan johtajan rooliin kuuluu se, että hänelle välitetään tietoa – hän on tiedon ja toiminnan solmukohtana. Todistajana toimivan tuleekin erotella, mitkä havainnoista ovat hänen itsensä tekemiä, ja mitkä ovat hänelle kerrottuja havaintoja.

Todistajaa voidaan kuulla suullisesti todistajankuulustelussa poliisilaitoksella, tai kuulustelu voidaan tehdä esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse. Poliisilla on keskeinen rooli arvioitaessa, mikä on tarkoituksenmukainen tapa kuulla todistajaa, ja mihin kysymyksiin erityisesti kaivataan vastauksia. Jos todistajalla on kokemusta ja tietämystä tutkinta- ja oikeusprosessissa toimimisesta, todistajan kirjoittaman kuulustelukertomuksen antaminen voi olla paras vaihtoehto. Kuulustelukertomus kirjataan poliisin vakimuotoiselle lomakkeelle, ja tarvittavien taustatietojen kirjaamisesta vastaa poliisi. Todistajan kannattaa kuitenkin tarkastaa omien tietojen oikeellisuus ja huomauttaa erityisesti mahdollisen turva- tai osoitteenluovutuskiellon olemassaolosta. Kuulustelun päätyttyä kuultavan kannattaa pyytää itselleen kopio laaditusta kuulustelupöytäkirjasta.

Varsinkin todistajana toimivan pelastustoiminnan johtajan näkökulmasta kyse voi olla laajasta ja pitkäkestoisesta tehtävästä. Kirjallinen muoto antaa mahdollisuuden jäsentää tapahtumien kulkua ja sen varrella tehtyjä havaintoja rauhassa. Huolellisesti täytetty PRONTOn onnettomuusseloste sekä Pelastustoiminnan johtajan käsikirjan hyödyntäminen auttavat olennaisesti tapahtuman vaiheiden ja tehtyjen havaintojen mieleen palauttamisessa.

Tuomioistuinkäsittelyyn saakka etenevissä tapauksissa syyttäjä omassa syyteharkinnassaan päättää, keitä hän haluaa kuulla henkilökohtaisesti. Kaikkia esitutkinnassa kuulusteltuja todistajia ei siis kutsuta automaattisesti oikeudenkäyntiin kuultaviksi. Myös muut asianosaiset voivat kutsua esitutkinnassa kuullun henkilön todistajaksi.

Todistajalla on oikeus ennen oikeudenkäyntiä tutustua omaan kuulustelupöytäkirjaan. Oikeudenkäynnissä todistaja voi tukeutua muistiinpanoihinsa, mutta ei voi lukea vastauksiaan suoraan papereista. Todistaja ei voi myöskään vedota siihen, että kuulustelukertomus kuuluu jo esitutkinta-aineistoon, vaan todistajan on vastattava suullisesti kysymyksiin. Erityisesti todistajana kuultavaa pelastustoiminnan johtajaa voidaan pyytää kertaamaan koko tapahtuman kaari.

Tätä tiivistelmää yksityiskohtaisemmin palotapauksessa todistajana toimimista on käsitelty dokumentissa *Ohjeistus pelastusviranomaisen pyytämisestä todistajaksi palotapauksessa*.